

Bivanje kot demografska infrastruktura

Teoretična podlaga javne objave *Slovenski dom 2035 – Obroči odpornosti*: od teorije prilagodljive demografije do metodologije celotnega stroška življenja gospodinjstva.

Različica: 1.0

Datum: september 2026

Nosilec: Inštitut za demografsko prihodnost

Spletna stran: www.demografskaprihodnost.si

To gradivo je strokovna podlaga za javno objavo in za vsa iz nje izvedena gradiva. Vsi podatki so iz javno dostopnih virov in jih je mogoče preveriti pri izvornih institucijah.

Namen in obseg dokumenta

Ta dokument utemelji koncepte, podatke in razlage, na katere se sklicuje javna objava *Slovenski dom 2035 – Obroči odpornosti*, in vsa iz nje izvedena gradiva: komercialno različico, predstavitev za občine in zbornice, medijske nastope ter kratke video vsebine.

Cilj je trojen: vzpostaviti skupni pojmovni okvir za vse izvedene formate; navesti vire, na katere se posamezno gradivo lahko sklicuje brez ponovne preverbe; in zagotoviti, da inštitut o bivanju, energiji, vodi in hrani komunicira natančno, brez katastrofizma in v ideološko nevtralnem registru.

Dokument ne predstavlja arhitekturnega ali gradbenega projekta. Je raziskovalni okvir, ki opredeljuje, kaj poskušamo izmeriti, s katerimi teoretskimi oporami to utemeljujemo, katere hipoteze postavljamo in po katerih merilih bomo presodili, ali so bile potrjene ali ovržene.

Razmerje do drugih gradiv inštituta

Ta okvir nadgrajuje *Strategijo IDP 2025–2035* in Teorijo prilagodljive demografije (TAD) ter se navezuje na teoretični okvir o svetovni fertilnosti in demografskem prehodu. Ne nadomešča ju: TAD ostaja krovni teoretski okvir, ta dokument pa je njegova aplikacija na bivanje in poselitev.

1. Teoretična umestitev

1.1 Izhodišče: demografija prilagajanja

Teorija prilagodljive demografije izhaja iz teze, da največji izziv 21. stoletja ni rast prebivalstva, temveč organizacija kakovostnega življenja v pogojih njegovega dolgotrajnega zmanjševanja. TAD ne nadomešča pronatalitetnih politik in ne nasprotuje demografiji rasti; gradi vzporedno vejo znanja o pogojih, mehanizmi in institucijah, ki omogočajo kakovostno življenje v populacijsko krčečih se skupnostih.

Iz tega izhodišča sledi vprašanje, ki ga ta dokument obravnava: če se prebivalstvo krči in stara, kakšna oblika poselitve, bivanja in lokalne ekonomije ohrani kakovost življenja ob nižjem številu prebivalcev in ob višjem deležu starejših?

1.2 Zakaj je stanovanje demografska kategorija

V znanstveni literaturi so strukturno-ekonomske hipoteze eden od treh glavnih razlagalnih okvirov padca rodnosti pod raven obnavljanja, ob teoriji drugega demografskega prehoda in hipotezi spolne neenakosti. Med strukturnimi dejavniki so stanovanjski stroški, prekarnost zaposlitve mladih, dolgo trajanje izobraževanja in stroški vzgoje otroka.

Empirična podpora tem hipotezam je najmočnejša v primerjavah držav z različno politiko stanovanjske dostopnosti, šibkejša pa tam, kjer rodnost pada tudi v družbah z razvitim socialnim sistemom. Zato je previdnost obvezna: stanovanjska dostopnost ni edini in ne nujno glavni dejavnik, je pa dejavnik, ki ga je mogoče spreminjati z javno politiko in ki ga je mogoče meriti.

Osrednja teza tega okvira

Ljudje se o starševstvu ne odločajo v anketi, temveč v konkretnih bivalnih, stroškovnih in časovnih okoliščinah. Zato je bivanje demografska infrastruktura in ne samo gradbena kategorija.

1.3 Teoretske opore

Koncept Slovenskega doma 2035 stoji na petih teoretskih oporah, ki jih navajamo skupaj z njihovimi mejami.

a) Ekonomika stacionarnega stanja

Miselna linija od Johna Stuarta Milla (*Principles of Political Economy*, 1848, poglavje o stacionarnem stanju) do Hermana Dalyja (*Steady-State Economics*, 1977) obravnava vprašanje ekonomske vzdržnosti brez količinske rasti. Za naš okvir je pomembna, ker demografsko krčenje pomeni gospodarstvo, ki ne more računati na rast števila potrošnikov in delovne sile. *Meja*: teorija je normativna in makroekonomska, zato iz nje ni mogoče izpeljati konkretnih rešitev na ravni naselja.

b) Urbana ekologija krčenja

Literatura o krčečih se mestih (*shrinking cities*) in o upravljeni depopulaciji obravnava vprašanje, kako prilagoditi infrastrukturo in javne storitve manjšemu številu prebivalcev, ne da bi se poslabšalo dostojanstvo bivanja preostalih. *Meja*: večina te literature obravnava mesta, ne razpršene podeželske poselitve, ki je za Slovenijo značilna.

c) Teorija skupnostnega kapitala

Delo Roberta Putnama o socialnih mrežah, zaupanju in vzajemnosti pojasni, zakaj so nekatere skupnosti odpornejše od drugih ob enakih materialnih pogojih. V našem modelu je to teoretska podlaga za drugo raven, torej za deljeno infrastrukturo skupnosti. *Meja*: skupnostnega kapitala ni mogoče zgraditi z gradbenim načrtom; mogoče ga je le omogočiti ali onemogočiti.

d) Urbani metabolizem in krožnost

Pojem metabolizma naselja, ki ga je v znanstveno razpravo vpeljal Abel Wolman (*The Metabolism of Cities*, 1965), obravnava naselje kot sistem vhodnih in izhodnih tokov snovi in energije. Iz tega izhaja naša delovna definicija odpornosti: čim več zaprtih ali skrajšanih tokov hrane, vode, energije in materialov. *Meja*: popolna zaprtost tokov v majhnem naselju ni dosegljiva niti zaželeno; cilj je delež, ne absolutnost.

e) Načrtovana povezava mesta in zaledja

Ideja produktivnega obročja okoli mesta ni nova. Ebenezer Howard je v *Garden Cities of To-morrow* (1898, prva izdaja 1898 kot *To-morrow: A Peaceful Path to Real Reform*) predlagal naselja, ki združujejo prednosti mesta in podeželja. Zgodovinska izkušnja vrtnih mest je hkrati opozorilo: velik del kasnejših izpeljank se je izrodil v spalna predmestja brez lastne ekonomije. *Meja in nauk*: brez gospodarskega dela naselja model ne deluje; prav zato je v našem konceptu gospodarski del obvezen, ne dodaten.

2. Šest funkcionalnih načel in njihova utemeljitev

Tehnološko izhodišče koncepta je uradni okvir Earthship Biotecture, ki opredeljuje šest načel: uporabo naravnih in ponovno uporabljenih materialov, pasivno ogrevanje in hlajenje, proizvodnjo energije iz sonca oziroma vetra, pridelavo hrane, zajemanje vode ter zaprto ravnanje z odpadno in sivo vodo.

V našem okviru je pomembna metodološka razlika. Ne prevzemamo estetike ali tipologije iz Nove Mehike; prevzemamo *funkcionalno zahtevo*, da mora vsaka enota izpolnjevati vseh šest načel hkrati. Kako jih izpolni, je odprto vprašanje za slovensko gradbeno stroko, podnebje, surovine in zakonodajo.

Šest načel, njihova funkcija v modelu in glavna slovenska omejitev

NAČELO	FUNKCIJA V MODELU	KLJUČNA SLOVENSKA OMEJITEV
Naravni in ponovno uporabljeni materiali	Znižanje vgrajene energije in investicijskega stroška; uporaba lokalnih surovin, zlasti lesa	Potresna varnost, požarna varnost in dokazljivost lastnosti sekundarnih materialov
Pasivno ogrevanje in hlajenje	Največji posamični vzvod za znižanje energetskega stroška gospodinjstva	Celinsko podnebje z vlažnimi zimami; obvladovanje vlage in kondenza; radon
Lastna proizvodnja elektrike	Stabilizacija energetskega stroška in podlaga za energetske skupnosti	Zimska proizvodnja in potrebna velikost hranilnika; omrežninska ureditev
Zajemanje vode	Zmanjšanje odvisnosti od javnega vodovoda in odpornost ob sušah	Predpisi o pitni vodi; ločeni sistemi in preprečevanje navzkrižnih povezav
Ravnanje s sivo vodo	Dvojna uporaba iste vode; zmanjšanje obremenitve čistilnih sistemov	Higienski predpisi; zimsko delovanje rastlinskih čistilnih sistemov
Pridelava hrane	Delna prehranska odpornost in gospodarski program naselja	Osončenost, sezonskost in delovni čas, ki ga zahteva pridelava

Slovenske obvezne zahteve, ki jih ni mogoče obiti

Potresna varnost, zaščita pred radonom, obvladovanje vlage, snežne obremenitve, poplavna varnost, požarna varnost, prezračevanje, dostopnost v starosti in spremenljivost tlorisa skozi življenjski cikel družine. Nobena od teh zahtev ni predmet pogajanja z zasnovo; zasnova se prilagodi njim.

3. Tri ravni modela

Model je zasnovan na treh ravneh, ker se ekonomika posameznih rešitev bistveno spremeni glede na raven, na kateri jih uvedemo.

3.1 Raven gospodinjstva

Enota izpolnjuje šest načel. Na tej ravni se odloča o termični masi, orientaciji, hranilniku energije, zbiranju vode, pridelovalnem delu in trajnosti materialov. Na tej ravni nastaja večina investicijskega stroška in večina prihranka v obratovanju.

3.2 Raven skupnosti

Ni racionalno, da ima vsaka enota vse. Skupnostna raven omogoča deljenje tistega, česar posamezno gospodinjstvo ne potrebuje ves čas: energetska skupnost in večji hranilnik, rastlinjaki, hladilnica, kompostarna, delavnica s CNC in 3D-tiskom, orodjarna, deljena in dostavna vozila, coworking, otroški prostori, skupnostna kuhinja, pralnica, prostori za starejše in servisni center.

Ta raven ima tudi pravno podlago. Evropski okvir energetskih skupnosti, vzpostavljen z direktivo o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov (Direktiva (EU) 2018/2001) in z direktivo o notranjem trgu z električno energijo (Direktiva (EU) 2019/944), opredeljuje skupnosti na področju obnovljive energije in državljanske energetske skupnosti kot priznane akterje trga. To pomeni, da druge ravni ni treba izumljati; treba jo je pravilno uporabiti.

3.3 Raven mesta: obroč odpornosti

Več skupnosti oblikuje obroč odpornosti mesta. Cilj ni absolutna samozadostnost, temveč višji delež osnovnih življenjskih potreb, ki jih območje pokrije samo, in presežki za bližnje urbano središče.

Nujno pojasnilo, ki mora spremljati vsako predstavitev koncepta

Obroč ni neprekinjen pas hiš okoli mesta. Je mreža satelitskih skupnosti na smiselni lokaciji ob obstoječih naseljih, obstoječi infrastrukturi in javnem prometu. Brez te omejitve bi projekt odpornosti sam ustvaril novo prometno, infrastrukturno in prostorsko neodpornost.

Namesto današnjega pretežno enosmernega toka (podeželje → človek → mesto → služba → trgovina → stanovanje → poraba) model preverja izvedljivost dvosmernega toka. Mesto zagotavlja trg, bolnišnice, šole, kulturo in specializirana delovna mesta; obroč mestu vrača del hrane, energije, predelave, popravil, obrti, storitev, biomase, komposta, lokalnih izdelkov, digitalnega dela in skrbstvenih storitev.

4. Metodologija: celotni strošek življenja gospodinjstva

Osrednji raziskovalni prispevek tega projekta ni tipologija hiše, temveč merilo. Predlagamo kazalnik celotnega stroška življenja gospodinjstva (CSŽG), ki meri, koliko gospodinjstvo dejansko stane življenje na določeni lokaciji v določenem obdobju.

4.1 Zakaj obstoječa merila ne zadoščajo

Cena na kvadratni meter meri en trenutek in en strošek. Metodologija stroškov v življenjski dobi objekta (mednarodni standard SIST EN 15686-5 oziroma ISO 15686-5, *Life-cycle costing*) razširi pogled na celotno življenjsko dobo stavbe, vendar ostaja pri stavbi. Kazalniki obremenjenosti s stanovanjskimi stroški, ki jih uporabljata Eurostat in SURS, merijo razmerje med stanovanjskimi stroški in dohodkom, ne pa učinka lokacije na stroške energije, hrane in mobilnosti.

CSŽG združuje tri perspektive: življenjsko dobo objekta, dejanske izdatke gospodinjstva in časovni strošek lokacije.

4.2 Komponente kazalnika

Komponente CSŽG, enota merjenja in vir podatkov

KOMPONENTA	KAJ VKLJUČUJE	VIR PODATKOV
Bivanje	Anuiteta ali najemnina, rezervni sklad, zavarovanje, vzdrževanje, prenove v obdobju	Pogodbe, obračuni, ocene življenjske dobe sestavov
Energija	Ogrevanje, hlajenje, elektrika, gorivo za mobilnost	Merilniki v pilotu; obračuni dobaviteljev; kontrolna skupina
Voda	Poraba, odvajanje, čiščenje, delež zajete padavinske vode	Merilniki; obračuni komunalnega podjetja
Hrana	Nabava; ovrednoten delež lastne in lokalne pridelave	Dnevnik gospodinjstva; tehtanje pridelka; cene v maloprodaji
Mobilnost	Število vozil, prevoženi kilometri, javni prevoz, amortizacija	Popis vozil; odčitki števecv; vozni redi
Varstvo in oskrba	Vrtec, varstvo, pomoč starejšim, skupnostna oskrba	Obračuni; evidenca skupnostnih ur
Čas	Ure za poti, vzdrževanje, oskrbo in pridelavo, ovrednotene ločeno	Časovni dnevnik; ne vštevamo ga v denarni seštevek

4.3 Pravila izračuna

- Obdobje opazovanja je 30 let, z vmesnimi izračuni po 1., 3., 5. in 10. letu.
- Vsi zneski so izraženi v stalnih cenah izhodiščnega leta; diskontna stopnja in inflacijska predpostavka sta objavljeni skupaj z rezultatom.

- Čas se poroča ločeno v urah in se ne pretvarja v denar; pretvorba bi rezultat naredila navidez natančnejši, kot je.
- Vsak izračun ima referenčno gospodinjstvo iz kontrolne skupine na primerljivi lokaciji in v primerljivi življenjski fazi.
- Objavimo tri različice izračuna: previdno, osnovno in ugodno, z navedenimi predpostavkami vsake.

Izpeljano vprašanje

Iz CSŽG izhaja drugo vprašanje, ki je za regionalno politiko pomembnejše od prvega: koliko mora gospodinjstvo zaslužiti zunaj skupnosti, da lahko v njej kakovostno živi? Če je odgovor bistveno nižji od današnjega, se spremeni ocena, katera območja so gospodarsko vzdržna.

5. Hipoteze

Hipoteze so zapisane tako, da jih je mogoče ovreči. Vsaka ima merilo, po katerem bomo presodili izid.

H1 Drugačen koncept bivanja lahko v 30-letnem obdobju bistveno zniža celotni strošek življenja gospodinjstva v primerjavi s primerljivim gospodinjstvom v klasičnem naselju.

Merilo: razlika CSŽG med pilotnim in kontrolnim gospodinjstvom, izračunana po pravilih iz razdelka 4.3. Hipoteza je ovržena, če razlika ni statistično in praktično pomembna ali če je negativna.

H2 Naselje z 20 do 60 enotami lahko v slovenskih podnebnih razmerah pokrije pomemben delež lastne potrebe po energiji in vodi ter manjši, a merljiv delež potrebe po hrani.

Merilo: letni deleži pokritja, merjeni tri leta zapored, ločeno po letnih časih. Zimski mesec z najnižjo proizvodnjo je odločilen in se poroča posebej.

H3 Skupnostna raven je ekonomsko ugodnejša od enakovredne opreme na ravni posameznega gospodinjstva.

Merilo: primerjava investicije in obratovalnih stroškov deljene infrastrukture z vsoto individualnih rešitev, ob enaki funkcionalnosti.

H4 Naselje lahko ustvari merljiv delež prihodka svojih prebivalcev znotraj lastnega gospodarskega programa in odda presežke bližnjemu mestu.

Merilo: delež gospodinjanskega dohodka, ustvarjen znotraj naselja; vrednost blaga in storitev, prodanih zunaj naselja.

H5 Znižanje celotnega stroška življenja spremeni bivanjske in življenjske načrte gospodinjstev, vključno z načrti glede otrok.

Merilo: ponovljena anketa pred vselitvijo ter po treh in petih letih. Zaradi majhnega vzorca se rezultat poroča kot kvalitativna ugotovitev in nikoli kot dokaz o vplivu na rodnost.

H6 Ob nespremenjeni pokojnini je kakovost življenja starejšega gospodinjstva v skupnosti z deljeno oskrbo višja kot v klasičnem naselju.

Merilo: CSŽG starejšega gospodinjstva in uveljavljeni vprašalnik o kakovosti življenja, primerjalno s kontrolno skupino.

H7 Model je izvedljiv v veljavni slovenski pravni ureditvi brez posebnih izjem, ali pa je mogoče natančno določiti, katere določbe ga preprečujejo.

Merilo: javno objavljen pravni pregled z navedbo vsake ovire, njene pravne podlage in možne rešitve. Ta hipoteza je edina, ki mora biti razrešena pred gradnjo.

6. Raziskovalna zasnova

Raziskava je zasnovana v sedmih korakih. Prvi trije ne zahtevajo gradnje in jih je mogoče izvesti neodvisno od pilotne lokacije.

#	KORAK	VSEBINA IN REZULTAT
01	Odprti dialog	Javni poziv strokovnjakom, podjetjem, občinam in zbornicam. Rezultat je zemljevid znanja: kdo zna rešiti kateri del problema.
02	Pravni in prostorski pregled	Sistematičen popis ovir in izjem: gradnja, voda, energija, kmetijska raba, higienski predpisi, sofinanciranje. Rezultat je javno gradivo, uporabno tudi zunaj tega projekta.
03	Metodologija CSŽG	Izdelava in javna objava kazalnika z referenčnim izračunom za tipično slovensko gospodinjstvo.
04	Idejna zasnova	Dve do tri tipologije enote in shema naselja s skupnim programom; vsaka tipologija izpolnjuje šest načel in vse varnostne zahteve.
05	Izbor pilotne lokacije	Merila: razpoložljivo zemljišče, obstoječa infrastruktura, javni prevoz, demografski interes občine, stabilnost mandata.
06	Gradnja prve faze	Prva enota je merilna in bivalna hkrati; merilna oprema je del investicije in ne naknadni dodatek.
07	Merjenje in objava	Najmanj tri leta neprekinjenega merjenja energije, vode, pridelka, stroškov, časa in zadovoljstva; objava tudi neugodnih rezultatov.

6.1 Merilni načrt

- **Neprekinjeno:** poraba in proizvodnja elektrike, poraba toplote, poraba vode, količina zajete padavinske vode, notranja temperatura in vlažnost.
- **Mesečno:** stroški gospodinjstva po komponentah CSŽG, količina pridelka, količina bioloških ostankov in komposta.
- **Letno:** anketa o zadovoljstvu, časovni dnevnik, popis mobilnosti, popis dela, opravljenega znotraj naselja.
- **Kontrolna skupina:** primerljiva gospodinjstva v klasičnih naseljih iste regije, z enakim naborom meritev v obsegu, ki je izvedljiv brez vgrajene opreme.

6.2 Etika raziskave

Prebivalci pilota so udeleženci raziskave, ne opazovani objekti. Sodelovanje je prostovoljno in preklicno; podatki se objavljajo združeno in anonimizirano; gospodinjstvo ima vedno dostop do lastnih podatkov. Podatkov o gospodinjstvih ne povezujemo z zdravstvenimi podatki in jih ne uporabljamo za oglaševanje ali za oceno kreditne sposobnosti.

7. Slovenski empirični okvir

Spodnji podatki so referenčni okvir za vsa izvedena gradiva. Navedeni so z virom in letom in se posodablajo ob vsaki novi objavi.

KAZALNIK	VREDNOST	VIR IN LETO
Število stanovanj v Sloveniji	864.323	Registrski popis 2021
Delež naseljenih stanovanj	80,8 %	Registrski popis 2021
Delež nenaseljenih stanovanj	19,2 %	Registrski popis 2021
Delež lastniških med naseljenimi stanovanji	78,7 %	Registrski popis 2021
Največji delež stanovanj po obdobju gradnje	20,2 % zgrajenih 1971–1980	Registrski popis 2021
Živorojeni v Sloveniji	16.875, najmanj po letu 1922	SURS, 2024
Projicirano prebivalstvo leta 2100	približno 1,905 milijona	SURS, EUROPOP2025
Projiciran delež starih 65 let ali več leta 2100	33 %	SURS, EUROPOP2025
Projiciran delež starih 80 let ali več leta 2100	15,8 %	SURS, EUROPOP2025

Sopostavitev prvih in zadnjih vrstic te preglednice je izhodišče celotnega projekta. Skoraj vsako peto stanovanje ni v uporabi, hkrati pa govorimo o stanovanjski krizi, in vse to ob prebivalstvu, ki se bo po uradni projekciji zmanjševalo in staralo. Iz tega sledi, da stanovanjsko vprašanje ni zgolj vprašanje obsega gradnje, temveč tudi vprašanje lokacije, namembnosti, stroška obratovanja in demografske vzdržnosti obstoječega fonda.

8. Evropski politični okvir

Evropska komisija je 16. decembra 2025 predstavila prvi evropski načrt za dostopna stanovanja. Njegovi štirje stebri so povečanje ponudbe stanovanj, mobilizacija naložb, takojšnja podpora ob hkratnih reformah in zaščita najbolj prizadetih. Med napovedanimi instrumenti so vseevropska naložbena platforma za stanovanja v sodelovanju z Evropsko investicijsko banko ter nacionalnimi in mednarodnimi finančnimi institucijami, prenovljena pravila o državnih pomočeh za socialna in dostopna stanovanja, evropska strategija gradnje stanovanj z napredni materiali in modularno gradnjo, paket poenostavitev za hitrejšo dovoljevanje in prenove ter navezava na Novi evropski Bauhaus.

Za IDP je to pomembno iz dveh razlogov. Prvič, odpira institucionalni prostor za natanko tisto vrsto vprašanja, ki ga postavlja ta projekt. Drugič, pomeni, da bodo v naslednjih letih tekle velike javne in zasebne naložbe v stanovanja, kar je hkrati priložnost za merjenje in tveganje, da se bo gradilo brez merjenja.

»Če se kot država odločamo za velike investicije v stanovanja, je legitimno, da vsak državljan vpraša: katere druge pozitivne posledice bodo te investicije ustvarile za našo prihodnost?«

FLORJAN SEDEVČIČ

9. Metodološka in etična pojasnila

Ta razdelek je zavezujoč za vsa izvedena gradiva. Njegov namen je prepričati, da bi projekt v javni komunikaciji presegel to, kar lahko dokaže.

9.1 Kaj trdimo in česa ne

TEMA	KAR LAHKO TRDIMO	ČESA NE TRDIMO
Gnojila in voda	Presežek dušika iz gnojil in gnoja prehaja v podtalnico in površinske vode ter prispeva k onesnaženju pitne vode, eutrofikaciji in izgubi biotske raznovrstnosti. To je uveljavljeno izhodišče evropske politike na področju nitratov.	Ne trdimo, da je vsako gnojenje škodljivo, in ne posplošujemo na celotno kmetijstvo.
Gensko spremenjena hrana	Vprašanje, ki ga odpiramo, so dolgoročne posledice visoko intenzivnega, od zunanjih vnosov odvisnega kmetijstva za tla, vodo, biotsko raznovrstnost in prehransko odpornost.	Ne trdimo, da je gensko spremenjena hrana dokazano manj zdrava. Svetovna zdravstvena organizacija navaja, da je treba posamezne GSO ocenjevati primer za primerom in da odobrena GSO-živila na mednarodnem trgu niso pokazala škodljivih učinkov na zdravje splošne populacije.
Mikološko kompostiranje	Glive imajo pomembno vlogo pri razgradnji celuloze in drugih rastlinskih materialov v kompostu. Novejše raziskave kažejo, da lahko izbrani glivni oziroma mikrobní inokulumi v določenih procesih izboljšajo razgradnjo lignoceluloze in kakovost komposta.	Ne trdimo, da je to univerzalna ali dokazana tehnologija. V našem okviru je raziskovalni pilot, ki ga je treba validirati za posamezne surovine in pogoje.
Pokojnine	Postavljamo hipotezo, da del problema ustreznosti pokojnin ni le višina pokojnine, temveč višina življenjskih stroškov, ki jih mora pokrivati.	Ne trdimo, da projekt nadomešča ali rešuje pokojninsko reformo.
Geološko obzorje	V širšem geološkem smislu je Zemlja še vedno v kvartarni ledeni dobi, znotraj katere smo v toplem medledenem obdobju. To navajamo kot opazko o dolžini časovnih obzorij.	Ne trdimo, da znanost napoveduje podnebni dogodek, in te opazke ne uporabljamo v razpravi o podnebnih spremembah.
Ekonomika modela	Da primerjava zgolj po ceni na kvadratni meter ne more oceniti tega modela.	Ne navajamo odstotkov prihranka pri gradnji, energiji ali hrani, dokler nimamo izmerjenih podatkov iz pilota.

9.2 Razlika med opisom in vrednotenjem

Inštitut dosledno loči med opisnim izrekanjem (»19,2 odstotka stanovanj je bilo nenaseljenih«) in vrednotnim izrekanjem (»to je dobro ali slabo«). Vrednotenje pripada javnosti in političnim akterjem. To velja tudi za bivanjske in življenjske odločitve posameznikov: inštitut ne moralizira o tem, kje in kako naj kdo živi.

9.3 Politična nevtralnost in interesi

Inštitut ne zastopa nobene politične opcije. Ker projekt vključuje podjetja s tehnologijami, je posebej pomembno pravilo, da podjetja ne vplivajo na raziskovalne ugotovitve. Vsi partnerji in vsi viri financiranja posameznega gradiva so navedeni ob objavi. Rezultati, ki so za projekt neugodni, se objavijo enako kot ugodni.

9.4 Omejitve tega okvira

- Pilot z eno lokacijo in majhnim številom gospodinjstev ne omogoča posploševanja na državo. Rezultat je študija primera z merjenimi vrednostmi, ne reprezentativna raziskava.
- Samoizbira sodelujočih je sistematična pristranskost: v tak pilot se prijavijo ljudje, ki so za tak način življenja že motivirani.
- Tridesetletno obdobje presega trajanje projekta; dolgoročni izračuni so projekcije s predpostavkami, ne izmerjene vrednosti.
- Vpliva na rodnost s takim vzorcem ni mogoče dokazati. Vsako sklicevanje na demografski učinek mora ostati na ravni hipoteze in kvalitativne ugotovitve.

10. Zaključek

Slovenski dom 2035 ni predlog stanovanjske tipologije in ne obljuba prihranka. Je raziskovalno vprašanje, zapisano tako, da nanj lahko dobimo napačen odgovor.

Če se izkaže, da drugačen koncept bivanja bistveno zniža celotni strošek življenja gospodinjstva, bo to pomembno za stanovanjsko, energetske, regionalno in demografsko politiko hkrati. Če se izkaže, da ga ne zniža, bo tudi to koristen rezultat, saj bo pojasnil, kje so meje takega pristopa in kateri od šestih načel v slovenskih razmerah ne prinaša učinka, sorazmernega stroškom.

»Težko je reševati več težav naenkrat. Toda ko problemov ne obravnavamo vsakega zase, se včasih pokaže, da rešitev enega zmanjša tudi drugega. Včasih del težave celo izgine. Kaj pa imamo izgubiti, če to preverimo?«

FLORJAN SEDEVČIČ

Naloga inštituta pri tem projektu ni zagovarjati rešitev. Naloga je zagotoviti, da bo o njej mogoče odločati na podlagi izmerjenih podatkov.

Viri

Slovenski viri in podatki

Ministrstvo za solidarno prihodnost. *Stanje na stanovanjskem področju za pripravo nacionalnega stanovanjskega programa*, končno poročilo, junij 2025 (podatki registrskega popisa 2021). www.gov.si

SURS. *Rojeni, 2024*. www.stat.si

SURS. *Projekcije prebivalstva EUROPOP2025 za Slovenijo*. www.stat.si

SURS. *Slovenske regije in občine v številkah, 2024*. www.stat.si

Inštitut za demografsko prihodnost. *Strategija 2025–2035*. Interno in partnersko gradivo.

Inštitut za demografsko prihodnost. *Kdaj začne občina izginjati? Odprta raziskovalna ideja o Demografskem časovnem stroju*, julij 2026.

Evropski politični in pravni okvir

Evropska komisija. *European Affordable Housing Plan*, predstavljen 16. decembra 2025. housing.ec.europa.eu

Evropska komisija, Energetika. *Energy communities* – okvir skupnosti na področju obnovljive energije in državljskih energetskih skupnosti (Direktiva (EU) 2018/2001; Direktiva (EU) 2019/944). energy.ec.europa.eu

Evropska komisija, Okolje. *Nitrates* – onesnaževanje voda z dušikom iz kmetijstva. environment.ec.europa.eu

Novi evropski Bauhaus. *New European Bauhaus Facility*. new-european-bauhaus.europa.eu

Tehnološki in metodološki viri

Earthship Bioteecture. *Main Features of an Earthship: The 6 Principles*. earthship.com

ISO 15686-5 / SIST EN 15686-5. *Buildings and constructed assets – Service life planning – Part 5: Life-cycle costing*.

Svetovna zdravstvena organizacija. *Food, genetically modified* – pogosta vprašanja. who.int

FAO. *On-farm composting methods* – vloga gliv pri razgradnji rastlinskih materialov. fao.org

Teoretski okvir

Mill, J. S. (1848). *Principles of Political Economy*, knjiga IV, poglavje VI: Of the Stationary State.

Daly, H. (1977). *Steady-State Economics*. San Francisco: W. H. Freeman.

Howard, E. (1898/1902). *To-morrow: A Peaceful Path to Real Reform / Garden Cities of To-morrow*. London.

Wolman, A. (1965). The Metabolism of Cities. *Scientific American*, 213(3).

Putnam, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Hospers, G.-J. (2014). Policy responses to urban shrinkage. *European Spatial Research and Policy*, 21(2).

Meadows, D. idr. (1972). *The Limits to Growth*. New York: Universe Books. (Metodologija dolgoročnih scenarijev.)

McDonald, P. (2000). Gender equity, social institutions and the future of fertility. *Journal of Population Research*, 17(1).

Sobotka, T. (več prispevkov). Wittgenstein Centre for Demography and Global Human Capital, Dunaj.

To je strokovno gradivo Inštituta za demografsko prihodnost. Vsi navedeni podatki so iz javno dostopnih virov in jih je mogoče preveriti neposredno pri izvornih institucijah. Predlagani kazalnik CSŽG, tipologije, obročna shema in pilotni

pristop so raziskovalni koncept IDP in ne uradna politika ali projekcija katerekoli državne institucije.

Inštitut za demografsko prihodnost · www.demografskaprihodnost.si · info@demografskaprihodnost.si